

PORTRETE

Ansamblul TRAIECT Interpretarea muzicii contemporane

Sorin Lerescu

De la bun început, aş vrea să facem o delimitare clară între conceptele care definesc interpretarea muzicii contemporane: **tehnica instrumentală / de cânt și atitudinea / deschiderea interpretului** față de actul redării unui opus contemporan.

Se spune de multe ori în lumea muzicii contemporane că un interpret nu poate să descifreze sensurile unei partituri din zilele noastre fără să aibă experiența „marii muzici”. În parte, e adevărat un astfel de punct de vedere, deși comportă și riscuri în ceea ce privește maniera de interpretare a unei lucrări cu o estetică de avangardă.

Există și o altfel de abordare, mai „radicală”, dacă pot să mă exprim așa, care exclude *ab initio* experiențele interpretative prin marile epoci stilistice din istoria muzicii.

Și într-un caz, și în altul, pot fi decelate elemente care favorizează actul interpretativ aducându-l mai aproape de plaja de valori a timpului nostru, de sensibilitatea omului contemporan.

Cred că multitudinea de stiluri și idei estetice care se regăsesc în muzica de azi, determină, de asemenea, evoluții și zone de abordare expresivă dintre cele mai diferite – le-aș zice chiar insolite – în ceea ce privește interpretarea unui opus contemporan.

Ansamblul TRAIECT – experiențe interpretative

Am fondat în decembrie 1982, la București, Grupul de Muzică Nouă TRAIECT în scopul promovării muzicii contemporane, cu precădere românești.

Am sărbătorit în 2017, 35 de ani de activitate concertistică în țară și în străinătate:

Belgia, Ucraina, Bulgaria, Italia, Serbia, Republica Moldova, Slovenia.

Am fost prezenți în țară pe scenele de concert din București, Timișoara, Cluj-Napoca, Giurgiu, Satu-Mare, Brăila, Pitești, Tg. Neamț, în cadrul unor festivaluri de prestigiu: Festivalul Internațional „George Enescu”, „Săptămâna Internațională a Muzicii Noi” de la București, Festivalul „MERIDIAN” al SNR-SIMC, Festivalul Internațional „Întâlnirile Muzicii Noi” de la Brăila, „Toamna Muzicală Clujeană”, „Timișoara Muzicală”.

Am susținut concerte la Sala Radio, la Ateneul Român, la festivaluri importante de muzică nouă din Slovenia („UNICUM”), Ghent (Belgia), „Tribina Kompozitora” de la Belgrad, „Zilele Muzicii Noi” de la Chișinău, „Compozitori a confronto” de la Reggio Emilia (Italia).

Apariții discografice la Electrecord (1988, 1991), Societatea Română de Radiodifuziune, Uniunea Compozitorilor și Muzicologilor din România și INTERCONT MUSIC (1997),

MUZICA (2004), METTIER Sound & Vision Ltd. (Marea Britanie) (2004), Editura Muzicală (2008, 2012).

Iată argumente și o activitate concertistică de câteva decenii a Ansamblului TRAIECT, care pot constitui premisele unei analize complexe și din punctul de vedere al semnificațiilor gestului interpretativ în sine.

MUZICĂ ROMÂNEASCĂ CONTEMPORANĂ

TRAIECT-ul și-a făcut un titlu de onoare din interpretarea muzicii românești contemporane. 59 de compozitori români au fost incluși în programele de concert ale ansamblului. Multe dintre lucrările cântate de TRAIECT au fost dedicate formației.

Ecourile acestor interpretări au fost consemnate în cronici la radio și la televiziune, în ziare și reviste, pe site-uri și în programe de concert. O parte dintre ele se regăsesc și pe site-ul oficial al ansamblului la adresa de web: www.traiect.wordpress.com

Opusuri de Octavian Nemescu în concertele Ansamblului TRAIECT

Natural-Cultural pentru ansamblu și bandă magnetică a fost unul dintre opusurile cele mai complexe pe care formația le-a interpretat în concertele sale. Desfășurare amplă instrumentală (lemne, alămuri, coarde, percuții) căreia i s-a adăugat muzica de bandă, un *continuum* sonor conceput ca un *background* la intervențiile ansamblului.

Spectacol pentru o clipă ne-a pus în situația de a reinterpretă scenic un discurs muzical fragmentat, aidoma unor *flash*-uri sonore, în care atacurile sunt urmate de pauze cu efect de ecou, de reverberație, de impunerea unei stări de meditație, de reflecție pentru ascultător dar și pentru interpret.

Există într-o astfel de muzică, în subtext, o provocare intrinsecă pentru interpreți, o stimulare, așa zice, a resorturilor interioare ale unei personalități interpretative pusă în fața unei partituri pe care trebuie, mai întâi, să o descifreze și, mai apoi, să o înțeleagă și să încerce să-i confere o semnificație, un sens, să o recompună expresiv în datele sale definitorii.

Compozitori clujeni

Cornel Țăranu – *Traietorii pentru 7 instrumente*

Numele formației i-a inspirat pe doi dintre compozitorii clujeni de marcă: Cornel Țăranu și Edé Terényi să scrie două lucrări pentru formula instrumentală a TRAIECT-ului: flaut, clarinet, trombon, percuție (un executant), pian, vioară și violoncel.

Dedicată Ansamblului TRAIECT, lucrarea lui Cornel Țăranu, *Traietorii*, pune în evidență un discurs sonor în care contururile melodice ale fiecărui instrument, „traietoriile“ lor melodice – când fragmentate, când continue – se suprapun din când în când în module sonore contrastante care se succed după o paradigmă repetitivă.

Fragmentarea discursului muzical are consecințe și în planul interpretării. Contrastele dinamice, modurile de atac presupun o tehnică instrumentală sofisticată, o permanentă pendulare între static și dinamic, între parametrul melodic și cel ritmic, între meditație și acțiune.

Edé Terényi – *Traietorie albă*

În piesa compusă în 1993 pentru TRAIECT, intitulată *Traietorie albă*, Edé Terényi leagă o anumită „traietorie sonoră sau imaginativă“ (n.a. - Sorin Lerescu, *Teatrul instrumental*, Editura Fundației *România de Mâine*, București, 2001, p. 99) de configurația formei muzicale ca atare. Apar în discursul muzical unități de semnificație noi în care asumarea vizualului are un rol de relief.

Piesa este construită pe mai multe variante de interpretare: de la variațiuni – cu sublinierea fragmentelor solistice – , până la realizare scenică cu aport coregrafic (pantomimă, dans), sau spațializare a ansamblului prin plasarea interpreților pe scenă sau în sală.

Compozitorul propune interpreților și o variantă de concert cu combinații de lumini sau improvizații „de tip *pattern* în care toată partitura este de fapt un punct de plecare, un model, de la care se poate improviza schimbând tempo-ul, zonele de culoare timbrală, formulele ritmice, etc.“ (n.a. - Sorin Lerescu, *Teatrul instrumental*, Editura Fundației *România de Mâine*, București, 2001, p. 100).

TRAIECT plays Sorin Lerescu CD aniversar (30 de ani)

La aniversarea de 30 de ani a Grupului de Muzică Nouă TRAIECT – titlatura oficială a formației – am lansat, în cadrul ediției din 2012 a Festivalului Internațional „MERIDIAN, Zilele SNR-SIMC”, așa cum se numea pe-atunci, un CD intitulat *TRAIECT plays Sorin Lerescu*.

În decursul anilor am compus mai multe lucrări pentru TRAIECT. Am inclus pe acest CD de autor apărut la Editura Muzicală în 2012: *Suono Tempo, Eikona, Les jeux sont faits, Phonologos I, Suono Tempo II*.

Din punct de vedere interpretativ, fiecare dintre aceste muzici presupune conceperea unei anumite dramaturgii, reliefaarea teatralității discursului muzical, ca mod de „a trece rampa” către public. De altfel, ideea de „teatru instrumental” – pe care am dezvoltat-o și în teza mea de doctorat susținută la Academia de Muzică „Gheorghe Dima” din Cluj-Napoca, în 1999, este una dintre caracteristicile muzicii secolului XX, cu reverberații până în prezent.

Poate fi interpretul de azi și actor? Pot sonorile contemporane să treacă granița imaginară care desparte scena de concert de public? Chiar dacă Mauricio Kagel și John Cage au dat răspunsuri în anii '70 la aceste întrebări deloc retorice, spiritul teatral răzbate până în zilele noastre în numeroase opusuri de diferite genuri.

COMPOZITORI DIN ALTE ȚĂRI ȘI CREAȚIILE LOR PENTRU TRAIECT

Leontios Hadjileontiadis (Grecia) – Xenon (Xe) pentru mezzo-soprană și ansamblu instrumental

Lucrarea a fost scrisă în 2001, în memoria lui Iannis Xenakis, fiind dedicată Ansamblului TRAIECT și cântăreței Angelica Cathariou din Grecia. (Titlul original: *for Female Voice and Instrumental Ensemble – In the memory of Iannis Xenakis. To TRAIECT Ensemble and Angelica Cathariou*).

Piesa a fost prezentată în primă audiție absolută în cadrul Festivalului Internațional „Întâlnirile Muzicii Noi” de la Brăila, ediția din 2001.

Complexitatea acestei lucrări, cu un aparat de percuție extins, cu o scriitură cu multe efecte timbrale, a pus ansamblul în fața unei adevărate provocări artistice, dar ne-a determinat, totodată, să încercăm să găsim soluții, împreună cu compozitorul și cu Angelica Cathariou, pentru redarea unui corpus sonor structurat în „evenimente” (*Event 0, Event 2, Event 3, Event 4, Event 5*), pe baza unor legi stochastice, ca o legătură cu muzica stochastică a lui Xenakis care stă la baza distribuției acestor „evenimente” în întreaga piesă.

Titlul piesei lui Hadjileontiadis este luat din primele două litere ale numelui lui Xenakis, al doilea nivel conceptual fiind acela al construirii fluxului sonor din zone extramuzicale (*outside music*), ca acelea ale chimiei sau matematicii, un concept de bază în gândirea lui Xenakis.

Doron Kaufman (Israel) – *And after the fire*, Concert pentru flaut, clarinet, vioară, violoncel și pian

Prezentat de TRAIECT în ediția din 2016 a Festivalului „MERIDIAN”, opusul lui Doron Kaufman, dedicat formației, ne-a pus mai multe probleme legate de interpretare, atât din punctul de vedere al modurilor de atac sau al abordării unor pasaje solistice, cât și din punctul de vedere al omogenizării pasajelor de ansamblu, concepute de autor ca expresii ale unei viziuni contrastante asupra materialului sonor.

Ca și în alte lucrări de o factură asemănătoare, am încercat să creăm o strategie interpretativă care să potențeze la maximum discursul sonor, să creeze o legătură firească între diferitele secțiuni ale lucrării, totul subsumat ideii de adaptare la conținut, de reflectare a unei viziuni estetice de tip postmodern.

Am avut mereu în vedere în concertele noastre, promovarea fenomenului muzical contemporan, a ideilor estetice celor mai interesante pentru publicul dornic să asculte și să înțeleagă subtilitățile unui discurs muzical și rezonanța sa în universul de semnificații și emoții artistice din lumea de azi.

Surse bibliografice:

Alexandru Boboc, *Filosofia contemporană*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1980

Octavian Nemescu, *Capacitățile semantice ale muzicii*, București, Editura Muzicală, 1983

Tzvetan Todorov, *Teorii ale simbolului*, București, Ed. Univers, 1983

Sorin Lerescu, *Teatrul instrumental*, Editura Fundației România de Măine, București, 2001

Sorin Lerescu, *În lumea muzicii contemporane*, Editura Muzicală, București, 2011

<https://traiect.wordpress.com/>

<https://lerescu.wordpress.com/writings/>

<http://www.cimec.ro/muzica/EvenimAdd/BRMuzNoi/Editia5-116.htm>

SUMMARY

Sorin Lerescu

The TRAIECT Ensemble

The Interpretation of Contemporary Music

In December 1982 I founded the TRAIECT Contemporary Music Group in Bucharest in order to promote contemporary music, especially Romanian contemporary music. In 2017 we celebrated thirty-five years of concert activity at home and abroad: Belgium, the Ukraine, Bulgaria, Italy, Serbia, Moldova, and Slovenia. In Romania we have been present in the concert halls of Bucharest, Timișoara, Cluj-Napoca, Giurgiu, Satu-Mare, Brăila, Pitești, or Târgu Neamț within certain prestigious festivals, such as the “George Enescu” International Festival, the “International New Music Week” in Bucharest, the “MERIDIAN” Festival of the SNR-SIMC, the “New Music Encounters” International Festival in Brăila, “Cluj’s Musical Autumn”, and “Musical Timișoara”. The Traiect Ensemble gave concerts at the Radio Hall, the Romanian Athenaeum, in important contemporary music festivals in Slovenia (“UNICUM”), Ghent (Belgium), “Tribina Kompozitora” in Belgrad, the “Contemporary Music Days” in Kishinev, and “Compositori a confronto” in Reggio Emilia (Italy). It made recordings with Electrecord (1988, 1991), the Romanian Broadcasting Corporation, the Romanian Composers’ and Musicologists’ Union, INTERCONT MUSIC (1997), MUZICA (2004), METTIER Sound & Vision Ltd. (Great Britain, 2004), and the Editura Muzicală (Musical Publishing House, 2008, 2012).